

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

Ælii Spartiani Ælius Verus Ad Diocletianum Aug. Diocletiano Aug. Ælius
Spartianus suus Sal.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51177)

ÆLII SPARTIANI
ÆLIUS VERUS

A D

DIOCLETIANUM AUG.

Diocletiano Aug. ¹ Ælius Spartianus suus Sal.

N² animo mihi est, Diocletiane Auguste, ³ tot principum maxime, ⁴ non solum eorum ⁵ qui principem locum ⁶ in hac statione quam temperas, ⁷ retentarunt, ⁸ ut usque ad

CASAUBONUS.

¹ Ælius Spartianus suus s. O' autē ut idē, ut jam exposuimus. Sic Eutropius in epistola ad Valentem, sed aliter: non enim epistolæ nomen suum præscripsit, sed in imæcera, more, qui hodie obtinet, subscripsit hoc modo, Eutropius V. C. peculiariter suus. id est vestræ clementiæ peculiaris servus, aut domesticus. hoc enim est rō suus: ut rectè observat magnus Cujacius.

² In animo mihi est Diocletiane Aug. Aliis verbis idem planè Vulcatius Gallicanus: Proposui Diocletiane Auguste, omnes qui imperatorum nomen sive justè, sive injustè habuerunt, in litteras mittere.

³ Tot principum maxime. Abest vocula tot à regio: in qua tamen præcipua vis est hujus adulationis. in Nigro, Diocletiani maxime Augustorum.

⁵ Qui principum locum. Scribo, principem l.

⁶ In hac statione quam temperas. Id est, imperatoria. in Commodò, in his artifex quæ stationis imperatoricæ non erant. alibi vocatur, statio regia. alia est statio Cæsarium, apud Capitolinum in hujus Veri filio.

⁷ Retentarunt. Severus in epistola

ad Albinum, Tu velim exercitus Reip. ac nobis retentes. Aurelius Victor, liberis Cæsarium nomina diversa retentantibus. idem, Cætera Valerius retentant. sic apud eundem, afflictare, & reductare.

⁸ Ut usque ad divum Hadrianum feci. Ab ipso Julio Cæsare: nam inde erat orsus Spartianus, ut in fine hujus scribit.

GRUTERUS.

⁴ Non solum eos, &c. Est à regio & Pal. codd.

SALMASIUS.

⁵ Qui principum locum. Omnino legendum est, principem locum: atque ita excudi voluimus. Tacitus lib. ii. Annal. adeo neminem isilem in terris ortum qui principem locum impleat. vulgo, principis locum. sed ibi scripti codices, principem locum habent. & rectè. Ammianus Marcellinus lib. xiv. eo necessitatis adductus, ultimæque ni vigilasset operiens, principem locum si qua patuisset copia affectabat. alibi principalem locum pro eodem dixit: velut Sylicano rogante verbis obliquis, oranteque amicos agentes intra palatium, vel privatos inter quos Thufens erat Albinus, aliique plures, ne se al-

ad divum Adrianum feci, sed illorum etiam qui vel Cæsarum nomine appellati sunt, nec principes aut Augusti fuerunt, vel quolibet alio genere aut in famam aut in spem principatus venerunt, ¹ cognitioni numinis tui sternere: quorum præcipuè de Ælio Vero dicendum est, ² qui ³ primus tantum Cæsaris nomen accepit, adoptione Adriani ⁴ familiæ principum adscriptus. Et quoniam nimis ⁵ pauca dicenda sunt, ⁶ nec debet

se altiora captantem, & propediem loci principalis potiturum iurarent. ita nos emendavimus ex vestigiis antiquæ scripturæ, cum vulgo legatur corruptissime, folium principis editurum. item lib. xvi. instabatque ei, strepens invaria comes Verissimus nomine, arguens eoram quod à Gregorio ad magnum militiæ culmen evectus, hoc quoque non contentus ut parvo, locum appeteret principalem.

CASAUBONUS.

¹ *Cognitioni numinis tui sternere.] Edidimus quod in regis membranis invenimus. Alii libri, cognitionem numinis tui sternere. neutrum salva Latinitate ferri potest, servata in superioribus edita lectione. Sed ibi legendum ex codice regio, sic, non solum eos qui, &c. sed illos etiam qui, &c. cognitioni numinis tui sternere. atque ita volumus editum: sed aliud agentes nos fugit hic locus. Ferri & vulgata potest, si scribas, cognitionem numini tuo sternere. eadem sententiâ. Sternere pro referre in literas, & historiæ inferere: ut apud Græcos καὶ ἐπισημαίνω, apud vetustiores καὶ ἀποδείξω.*

² *Qui primus tantum.] Regius, qui primus Cæsaris tamen n. a. Mox, tantum Cæsaris est app.*

⁴ *Familiæ principum adscriptus.] Reg. adscriptus. nihil mutandum. mox dixit pro eodem transcriptus.*

⁵ *Pauca dicenda sunt.] Reg. pauca ad hoc die. Scribe, pauca de hoc d.*

GRUTERUS.

³ *Primus tantum.] Ita planè Pal. alii vocem primus non habebant.*

SALMASIUS:

⁴ *Familiæ principum adscriptus.] Non damno quidem, adscriptus, sed adscriptus magis probo, quo frequentius in hac re Spartianus usus & reliqui. infra in vita Marci: tantum autem studium in eo Philosophiæ fuit ut adscriptus non in imperatoriam dignitatem tamen ad domum Apollonii discendi causa veniret. sic & alibi sapius.*

⁶ *Nec debet prologus enormior esse quam fabula.] Proverbium est: Prologus fabula longior: πρὸ λόγου ὁ δρᾶμα τὸ μακροτέρου. ex hoc autem loco licet conijcere quam non optimi fuerint illi libri quibus usus est præstantissimus vir Isaacius Casaubonus in his authoribus emendandis. præferunt enim, morosior, quod in optimo Palatino correctionis vicem additum repperimus. is enim in contextu habebat *mormior*: pro quo scioli corrigebant, *morosior*. at *mormior* est pro *mormior*. non enim aliter tunc temporis scribebant: *inormis* & *inorme* pro *enorme*. ideoque primam ejus vocis syllabam temporis illius poetæ correptam efferebant, quæ longa mansisset, si per e scriberetur. dicebant igitur *inormis*, ut *inanis*, & similia. quod apud Prudentium bis aut ter positum, haud pridem ex vetustissimis libris observabam. sed nunc in promptu non sunt loca. sic *inervare* pro *inervare*, prima syllaba correpta. idem Prudentius in hymno post jejunium:*

Humor in venis dominetur ægrum

Corpus inervans.

& lib. 11. contra Symmachum:

-- sub

debet ¹ prologus enormior esse quàm fabula, de ipso jam loquar.

CÆJONIUS COMMODUS, ² qui & ÆLIUS ² VERUS appellatus est, quem sibi Adrianus ævo ingravescente morbis tristioribus pressus, peragrato jam orbe terrarum adoptavit, nihil habet in sua vita memorabile ³ nisi quòd tantum *Cæsar* est appellatus:

non

-- sub quo generosa probarem

Pectora, ne torpens & non exercita virtus

Robur inervatum gereret sine laude palæstræ.

Ita enim verus liber. Aldelmus de laudibus virginum:

-- flammis combustis inormem.

sic enim etiam in veteri libro scriptum erat.

CASAUBONUS.

¹ *Prologus enormior e. quam fabula.*

Regius & Puteani, *morestor.* quasi morosus, prima correpta, etiam à mora diceretur, ut à moribus. Ego rectum esse non ambigo, quod est editum. Proprie *enorme*, quod non exactum est ad amissim, nec bene quadrat, τὸ μὴ ἀπὸς σαθρὸν ἰδωδὲν. dicitur *enorme* & quod est ἀσὶ μπερροῦ: etsi autem brevitate non minùs quàm prolixitate aut longitudine corrumpitur ἢ οὐπερροῦ & commensus exactio: usu tamen Latine loquentium, *enorme* id dicimus, quod longius est quàm par sit.

³ *Nisi quod tantum Cæsar est appell.*

Regius, *nisi quod primo tantum C.* scribe primus. Duo observanda notat in Vero; quòd Cæsar tantum fuerit: cum antè imperatoribus hoc nomen esset proprium. Tunc primùm enim novum genus honoris in Remp. inductum, ut essent CÆSARES, velut candidati quidam imperii, & designari ejus heredes. Eadem olim Augusti mens, cum Cajum & Lucium suos, PRINCIPES JUVENTVTIS voluit appellari. sed

Augustus more suo in re nova usitatum etiam libera Rep. titulum usurpavit: pari civilitatis studio, atq; titulum PRINCIPIS SENATVS ipse sibi vindicavit. Sanè M. Tullius in ea in Vari-nium C. Curionem principem juventutis nominat: & similiter Brutum in epistola ad Appium Pulchrum. Alterum hic notandum monitu Spartiani, ex lectione regia, quòd primo Vero hic titulus & honos est delatus; nam Aurelius Victor, qui Hadrianum primum Cæsarem fuisse dictum à Trajano scribit, palam errat. Porro huic Vero simul cum appellatione Cæsaris tributa est facultas utendi coccinei pallii præsentè Hadriano: & purpura etiam, sed sine auro. cujus antiquitatis auctor nobis Commodus imperator in epistola ad Albinum.

SALMASIUS.

² *Qui & Ælius Verus.* Helmsius pro Ælio Palatina Bibliothecæ liber. magis etiam mirificum quod in excerptis habetur: *Helioverus.*

³ *Nisi quod tantum Cæsar est appellatus.* Adducit ex suis vir doctissimus: *nisi quod primo tantum Cæsar est appellatus*, quod nostri non agnoscunt. Ex qua lectione conjecturam ducunt legendum: *quod primus tantum Cæsar.* quod nos non sequimur. Hac enim lectione delendum esset, *tantum*: ut hoc diceret: hoc memorabile vitam habuisse Ælii Veri, quod primus Cæsar esset adoptione appellatus. Non enim hoc voluit Spartianus: sed nihil extate in vita Ælii Veri memoratu dignum,

non testamento, ut antea solebat, neque eo modo quo Trajanus est adoptatus; sed eo propè genere quo nostris temporibus à vestra clementia Maximianus atque Constantius Cæsares dicti sunt: quasi quidam principum filii viri, & designati augustæ majestatis hæredes. Et quoniam de *Cæsarium nomine* in hujus præcipuè vita est aliquid disputandum, ² qui hoc solum ¹ nomen adeptus est, Cæsarem, vel ab elephanto (⁴ qui lingua Maurorum *cafa* dicitur) in prælio cæso,

eum

gnum, nisi quod tantum Cæsar est appellatus. non enim ad imperatoriam pervenit dignitatem, sed in Cæsariana dignitate mansit. sic etiam paulo post loquitur: *Et quoniam de Cæsarium nomine in ejus præcipue vita est aliquid disputandum, qui hoc solum nomen adeptus est.* de Ælio enim Verò loquitur, qui tantum Cæsar est appellatus, quemque adeo dicit nihil de se memoria dignum dare, quam hoc, quod solum nomen Cæsaris habuit. Dubium autem non est quin Hadrianus primus omnium eo modo adoptatus sit à Trajano quo ipse adoptavit hunc Ælium Verum. ideo Spartianus in subditis sic loquens; *Cæsar est appellatus non testamento ut antea solebat, neque eo modo quo Trajanus est adoptatus, sed eo prope genere, &c.* de Hadriani adoptione reticet. Nec enim Hadrianus est adoptatus nisi in spem imperii: nec appellatus est imperator ante excessum Trajani. sed propter breve spatium quod cessit inter adoptionem & Trajani obitum, utraque pæne tempora conjuncta videntur. Trajani etiam adoptio non diversa fuit ab illa Hadriani, nec ab utriusque adoptione hæc Ælii Veri: nisi in hoc tantum diversam esse quis dicat, quod Ælius Verus Cæsar est appellatus. Quidam etiam tradiderunt Hadrianum non adoptatum à Trajano, sed testamento heredem regni institutum. Aurelius Victor in Hadriano: *Ab hinc divisa nomina Cæsarium atque Augusti, inductumque in rem-*

publicam, uti duo, seu plures summe potentie dissimiles, cognomento ac potestate dispari sint. Quamquam alii Plotina Trajanæ conjugis favore imperium assicuum patris, que viri testamento heredem regni institutum simulavit. Atque hæc quidem Victor. Notandum igitur, Spartianum dicere non primum quidem Cæsarem, sed Cæsarem tantum dictum. quod bis dixit. nihil igitur mutandum in vulgata lectione.

² *Qui hoc solum nomen adeptus est.* Palatina Biblioth. liber: indeptus est.

CASAUBONUS.

¹ *Maximianus atque Constantius Cæsares dicti sunt.* Fuerat à Diocletiano ascitus ante istos Maximianus Herculius, sed in imperatorem: isti in Cæsares. ille collega & ex æquo particeps imperii: hi in spem futura successione. quare de his Aurelius Victor, *creatos Cæsares, in affinitatem vocant:* de illo: *Maximianum imperatorem jubet.* eleganter. sic alibi duobus locis *Cæsarem jubet, pro creat.*

GRUTERUS.

³ *Nomen indeptus.* Est à Palatino. alia editiones, *adeptus.*

CASAUBONUS.

⁴ *Qui lingua Maurorum cafa dicitur.* Scribe *cæsam*, ex regio: item ex Servio, *cujus verba, Cæsar vel quod cafo matris ventre natus est; vel quod arsus ejus in Africa manu propria occidit elephantem: qui cæsar dicitur Pænorum lingua.* Ego Spartia-

¹ eum qui primus sic appellatus est, doctissimi & eruditissimi viri putant dictum: vel ² quia mortua matris ventre cæso sit natus: ³ vel quòd cum ⁴ magnis crinibus sit utero parentis effusus: vel quòd ⁵ oculis cæsis ⁶ & ultra humanum morem viguerit. Certè quæcunque illa ⁷ felix necessitas fuit, unde tam clarum & duraturum cum æternitate mundi nomen effloruit. Hic ergo

Spartiano potiùs quàm Servio assentior, & Mauris, non autem Pœnis *caesar* dici elephantum existimo: nam Punicam linguam traducem fuisse ac propaginem Hebraicæ certissimum est. Hebrais autem elephas dicitur פֶּלֶאֱ non *caesar*. etsi non extat in sacris libris ea vox: sed nec de elephantis ulla satis expressa in illis mentio: nisi quòd semel occurrit vox פֶּלֶאֱ pro elephantis dente, sive ebore, quod alibi פֶּלֶאֱ voce simplici sæpe dicitur. Omnes sanè qui vel Hebraicè locuti sunt, vel quavis alia vicinarum linguarum, quæ ex illa principe fluxerunt, פֶּלֶאֱ elephantum nominant. Arabes quoque فيل . Græcorum etiam appellatio & Latinorum inde est: nam ἐλεφας literis transpositis dixerunt pro ἐφελας vel ἀφελας , פֶּלֶאֱ .

SALMASIUS.

⁴ Qui lingua Maurorum *Caesa* dicitur.] Audio quidem doctissimum virum *Caesar* pro *Cæsa* legentem ex Servio: sed optimorum librorum scripturam non dissimulabo, qui omnes *Cæsii* hoc loco scriptum exhibent. ita Palatinus liber: ita Spartiani excerpta. Querant vero si qui profitentur illam linguam scire, utrum sit verius.

CASAUBONUS.

¹ Eum qui primus sic appellatus est.] Non igitur Julius *Caesar*: neque enim primus ille id cognomen apud Róm. aut in gente Julia tulit. in quo tamen multi fœdè sunt hallucinati, Latini primum scriptores, deinde & Græci.

² Quia mortua matre ventre cæso sit natus.] Multorum hæc sententia. omitto Latinos & Græcos. legi apud antiquissimum & primæ notæ scriptorem Judæum de Julio *Caesare*, קצוצה קראוחו קיסר על שש שהיתה האמו. *Caesarem* ideo dixerunt quia fuit ejus mater *Kesfus* *caesa*.

⁴ Magnis crinibus.] Magna *caesarie*. Hanc vocem enim spectabant auctores hujus sententia.

⁵ Oculis cæsis.] Viderimus de primo *Caesare*: Dictator verò, oculis fuit nigris vegetisque.

⁶ Et ultra humanum morem viguerit.] Reg. *his* & *ul. pro*, & *his ultra h. m. v.* probat *Caesarem* à colore oculorum sic dictum, quasi $\gamma\lambda\alpha\upsilon\kappa\omega\pi\acute{\omicron}\nu$: quia præstantissima fuerit oculorum acie. excellunt nempe oculi cæsii: ideo *Minervam* quæ $\gamma\lambda\alpha\upsilon\kappa\omega\pi\acute{\omicron}\nu$ poëta dicta, Αθηνῶν , quasi $\text{Αθελίω ὠδῶν τὸ ἀθρεῖν}$ volunt dictam. Ex quinto de generatione animalium discas τὸ $\gamma\lambda\alpha\upsilon\kappa\acute{\omicron}\nu$ & in mari & in oculis signum esse Ἐδδὸπις καὶ ὀπικῆ .

⁷ Felix necessitas fuit.] Id est, causa. Sed necessitas ferè in deteriorem partem capitur.

SALMASIUS.

³ Vel quòd cum magnis crinibus.] Magni crines, magna *caesaries*. nam crines sunt πλόκους . Hefychius: $\text{καίσαρ ἐστὶν ἀπὸ τῆς φιλίας}$. *caesariem* enim Græci, etiam καίσαρ φιλίας vocant, hoc est crines appositos: sic Latini *galeam* & *galerum*, ut alibi docuimus.

P

I S/A

ergo de quo sermo est, primùm Lucius Aurelius Verus est dictus, sed ab Adriano ascitus in Æliorum familiam, hoc est in Adriani transcriptus, & appellatus est Cæsar. Huic pater Cejonius Commodus fuit, quem alii Verum, alii Lucium Aurelium, multi Annum prodiderunt: majores omnes nobilissimi, quorum origo pleraque ex Hetruria fuit, vel ex Faventia. Et de hujus quidem familia plenius in vita Lucii Aurelii Cejonii Commodi Veri Antonini, filii hujusce, quem sibi adoptare Antoninus justus est, disseremus. Is enim liber debet omnia quæ ad stemma generis pertinent, continere, qui habet principem de quo plura ³ dicenda sunt. Adoptatus autem Ælius Verus ab Adriano eo tempore quo jam (ut superius diximus) parum vigebat, & de successore necessariò cogitabat, ¹ statimque prætor factus, ² & Pannoniis dux ac rector impositus, mox consul creatus. ³ Et quia erat deputatus imperio, ⁴ iterum consul designatus est. Datum etiam populo congiarium causa ejus ad-

CASAUBONUS.

¹ Statimque prætor est factus, & Pa.] Vide quæ de hoc loco tractamus inferius, ad vitam divi Veri: habet enim non bene.

² Et Pannoniis dux ac rector impositus.] Nummus: L. ÆLIVS. CÆSAR. PANNONIA. S. C.

³ Et quia erat deputatus imperio iterum consul designatus est.] Ut imperium suscipiens consulatum simul iniret: nam ita fuit moris.

SALMASIUS.

³ Et quia erat deputatus imperio.] Optimus liber; deputans imperio. quod non pro rejectio debet esse. sic enim loquebantur illa ætate. posterior vero ætas etiam ad fatietatem abusa est illo loquendi genere. deputans igitur pro deputatus. sic nominans pro nomina-

tus, & loca nominantia in prologo legis Salicæ: in loca cognominantia Salechagina Bodogagine Vuidochari. sic res studentes, pro multo studio dignas Cyprianus dixit. Sophocles, ὁρῶντες πρὸς ἄλλους pro clariis & manifestis quæ videri possunt à quolibet:

-- πᾶνθ' ὁρῶντες λέξομεν --

Inde passim in vetustis formulis: jactante denario, pro jactato: & argentum computans pro computato: hoc est numerata pecunia. plura nos alibi observamus, etiam ex antiquis & optimis quibusque scriptoribus.

⁴ Iterum consul designatus.] In Adriano hunc locum sic expressit, quem prætura honoravit ac statim Pannonia impersuit, decreto consulatu cum sumptibus eundem Commodum secundum consulem designavit. Clarius sic & lucidius. hinc igitur illa lucem debent mutuari.

adoptionis, ¹ collatumque militibus H-s ter millies, ² circenses editi: neque quicquam prætermissum quod posset lætitiæ publicam frequentare. Tantumque apud Adrianum principem valuit, ut præter adoptionis affectum quo ei videbatur adjunctus, solus omnia quæ cuperet ³ etiam per literas impetraret. Nec provinciæ quidem cui præpositus erat, defuit. Nam bene gestis rebus vel potius feliciter, etsi non summi, ⁴ medi tamen obtinuit ducis famam. Hic tamen valetudinis adedò miseræ fuit, ut Adrianum statim adoptionis pœnituerit, ⁵ potueritque eum amovere à familia

CASAVBONVS.

¹ *Collatumque militibus H-s ter millies.*] *Militibus*, inquit. de militum ergo donativo solum loquitur. Quare igitur emendamus? cum major summa quæ alibi expressa, etiam populo datum congiarium comprehendat.

² *Circenses editi.*] *Regius additi.* Quasi fuerint Circenses qui ex alia causa celebrabantur, puta ob natalem principis, aut ludos, ampliati numero vel dierum vel missuum. Legas alibi in his libris, *Addidit Circenses.*

⁴ *Medii tamen obtinuit ducis famam.*] *Medius* pro mediocris: & *mediæ* as pro mediocritas etiam apud optimos scriptores.

⁵ *Potueritque eum amovere.*] *Regius, potueritque.* Magni Turnebi, *voluerit.*

SALMASIUS.

¹ *Collatumque militibus H-s, ter millies.*] Variat hæc summa in Hadriano, ibi enim, *quater millies* ponitur, in verbis Hadriani: *perdidimus quater millies H-s, quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus.* Sed ibi populus & milites comprehensi. heic tantum milites, quibus ter millies donativi pronuntiata esse scribit. at populi congiarium qua summa taxatum fuerit, non dicit. Hac ratione ducta, debet esse millies. sed quis mihi persuadeat summam quæ militibus donativo sit data, tanto superasse il-

lam quæ pro congiario populo fuit collata? noli igitur dubitare quin & hoc loco quoque sub hoc ter millies sestertio comprehendat & populum & milites. quod tamen negat vir doctissimus. at cur negat? aperte enim in sequentibus id narrat, ubi profert ad litteram verba Hadriani: *Ter millies perdidimus, quod exercitui populoque dependimus.* ad hoc igitur exemplum puto emendandum illud, *quater*, quod in vita Hadriani habetur, & rescribendum *ter*, quod duobus locis heic retinetur.

² *Circenses editi.*] Falsa est Regii codicis scriptura, *additi.* nec enim numero dierum ampliati circenses qui in natali principis vel ob adoptionem edebantur.

³ *Etiam per literas impetraret.*] *Palatinus: imperaret.*

⁵ *Potueritque eum amovere.*] Ad oram nostri codicis adpositum, *potueritque*: quam lectionem in contextu habuerunt Casauboniani libri. sic illi pejo-rem semper habuerunt. nec enim heic locum potest habere. quid enim id est, *potueritque eum amovere si vixisset?* Quis non videt sic mutandam esse visam alicui inepto hanc scripturam, cujus elegantiam non capiebat? sed nec *voluerit* Turnebi placet. dicit igitur Hadrianum potuisse amovere Ælium Verum si vixisset, ob improspertam miseramque valetudinem. hoc

illud addens :

— — — *manibus date lilia plenis :*

*Purpureos spargam flores, animamque nepotis
His saltem accumulem donis, & fungar inani
Munere.*

¹ Quum quidem etiam illud dicitur ² cum irrisione dixisse, *Ego mihi divum adoptavi, non filium.* ³ Eum tamen quum consolaretur unus de literatis qui aderant, ac diceret; *Quid si non rectè constellation eius collecta est* ⁴ *quem credimus esse victurum?* Adrianus dixisse fertur, *Facile ista dicis, tu qui patrimonii tui non reip. quaris heredem.* Unde apparet eum habuisse in animo alium

¹ Cum quidem etiam illud dicitur, &c.] Palatinus adscriptum habet, alias legi, *Eum quidem.*

SALMASIUS.

² Cum irrisione dixisse.] Cum risione, Palatinus & editio Mediolanensis.

³ Eum tamen cum consolaretur.] Idem liber, cum eadem editione: *Nunc tamen cum consolaretur, lege: Hunc tamen cum consolaretur unus de literatis qui aderant. Hunc, id est, Hadrianum.*

⁴ *Quem credimus esse victurum.*] Immo, inquit vir eruditissimus, non *victurum*. sic sane bene est ut legitur, nec cenfeo mutandum, aut addendum aliquid negativi. Ex sua mente & voto ac desiderio loquitur hic litteratus qui consolator adstat Hadriano. Hadrianus quidem ex scientia dicebat, *Adoptavi mihi divum non filium; de eo quem certo sciret non esse victurum.* At hic litteratus consolandi gratia posse fieri dicebat ut eius constellation male collecta esset, quem & velle vivere, & victurum etiam crederet. quod volumus enim, id libenter credimus. Quid si, inquit, male collecta est eius genesis, quem victurum credimus? Credimus quia optamus, & ideo dubitamus de eius constellatione an recte sit collecta. non alius est hujus loci

sensus. colligere autem constellationem, etiam dixit Ammianus Marcellinus lib. xxix. repellensque calumnias is cuius intererat, cum obijceretur ei quamoliva constellationem Principis collegisset, fratrem suum fuisse valentem dudumque obijisse documentorum plena fide monstrare pollicitus.

CASAUBONUS.

⁴ *Quem credimus esse victurum.*] Imò verò, non *victurum*. Id enim est quod Hadriano dolet. Clarissimus verò senator & eruditissimus Paulus Petavius, mutata distinctione sic scribebat: *Quid si non rectè constellation eius collecta? Est quem credimus esse victurum.* duo affert minuendo luctui Hadriani: quorum posterius in vulgata lectione dissimulatur. convenientissima sanè consolanti & meliora sperare jubenti oratio. At regii mira lectio, quam & Politianus adnotaverat: *credimus esse vicarium.* sed librarii, puto, erratum est, aliud nihil.

⁵ *Tu qui patrimonii tui non Reip. quaris heredem.*] Est enim longè aliud servulis suis dominum, & Reip. principem quarere. Plura in hanc sententiam Plinius in Panegyrico, & apud Vopiscum in Tacito Metius Falconius senator consularis, vir sapientissimus.

alium deligere, atque hunc ultimo vitæ suæ tempore à rep. submovere. ¹ sed ejus consilia juvit eventus. Nam quum de provincia Ælius redisset, atque orationem pulcherrimam, quæ hodieque legitur, sive per se, sive ² per scriniorum aut dicendi magistros parasset, qua Cal. Januariis Adriano patri gratias ageret, ³ accepta potione qua se existimaret juvari, Calend. ipsis Januariis periit: ⁴ jussusque ab Adriano, quia vota interveniebant, non lugeri. Fuit hic vitæ lætissimæ, eruditus in literis, Adriano (ut malevoli loquuntur) acceptior forma quàm moribus. In aula diu non fuit, in vita privata, etsi minùs probabilis, minùs tamen reprehendendus, ac memor familiæ suæ, comptus, deco-

RUS,

¹ *Sed haud ejus consilia juvit eventus.*] Mendosa lectio: nam sententia tam falsâ est, quàm quod falsissimum. Hadrianus cum dissideret ingenio Veri aut valetudini, cogitabat alium diligere cum moreretur: quod tamen invitus, & magnis rationibus, atque adeo, ut videri voluit, amore Reip. coactus, erat facturus. interea moritur Verus: Hadrianus, vitata illa molestia quam diximus, fit voti compos. an non igitur ejus voto deus affuit, & consilia juvit eventus? Paret legendum, *sed hæc ejus c. j. e.*

² *Per scriniorum aut dicendi magistros.*] Quis primum magistros scriniorum instituerit, nusquam invenio apud veteres. Hic antiquissima est ejus dignitatis mentio: nam in priorum temporum historia mentio horum nulla; in posteriorum, frequentissima. Vide in Alexandro Severo: & apud auctores juris.

SALMASIUS.

¹ *Sed haud ejus consilia juvit eventus.*] Immo juvit: eventus enim id præstitit, quod ipse in animo habebat facere. Submovit enim à vita Ælium verum quem ipse summovere parabat ab imperio. Restituendum igitur ex optimi libri Palatini fide: *sed ejus*

consiliis juvit eventus. quæ lectio conservatur etiam in editione Mediolanensi. ubi notandus est *Dezeioque*, *juvit consilia*, pro juvit consilia. Antiqui non solum *jurare aliquem*, sed *alium jurare* dicebant. Apud Plautum in Cistellaria; *quando ita tibi jurat, vult.*

³ *Accepta potione qua se existimavit juvari.*] In Adriano: *accepto largito antidoto ingraviscente valetudine, per summum periit, ipsis calendis Januariis.* ubi antidoton pro quavis potione quæ propinatur ægrotis notabis dictum.

⁴ *Jussusque ab Adriano quia vota interveniebant, non lugeri.*] *Jussus non lugeri*, pro lugeri vetitus. non jubere pro vetare frequens in Codice Theodosiano, & aliis æquævis auctoribus. sic *non tacere*, pro scribere, vel dicere, apud istos auctores, ut infra notamus. in Hadriano pro non jussus, posuit vetitus: *Quare ab Adriano votorum causa lugeri est vetitus.*

GRUTERUS.

¹ *Sed ejus consilia juvit eventus.*] Ita proximè Palatinus, *consiliis nempe;* nam vulgg. prius, *sed haud ejus consilia, &c.*

4 Nova

rus, ¹ pulchritudinis regię, oris venerandi, ² eloquentiæ celsioris, versu facilis, in rep. etiam non inutilis. Hujus voluptates ab iis qui vitam ejus scripserunt, multæ feruntur, ³ equidem non infames, sed aliquatenus diffuentes. ⁴ Nam tetrpharmacum ⁵ seu potiùs pentapharmacum, quo postea semper Adrianus est usus, ipse dicitur reperisse, hoc est, lumen, fasianum, pavonem, ⁶ pernam crustulatam, ⁷ & aprugnam. De

SALMASIUS

4. Nam tetrpharmacum seu potiùs pentapharmacum.] In Hadriani vita tetrpharmacum appellat, & quattuor in illo tantum species inditas nominat: Fasianum, lumen, pernam & crustulum. Heic vero etiam Pentapharmacum fuisse dicit, & quinque ejus species enumerat: lumen, phasianum, pavonem, pernam, crustulatam & Aprugnam. & ita quidem si pernam crustulatam pro una specie accipiamus, quod vis fieri posse arbitror. recte igitur abest vox, pernam, veteri editioni Mediolanensi. sic erunt illa quinque species, lumen, fasianus, pavo, crustulata, & aprugna. Pavo autem non erat in tetrpharmacum Hadriani. reliquæ quattuor species inerant. tantum aprugnam heic pro perna posuit. Crustulatam autem vel crustulatum, quod cum perna iungebatur perperam, pro crustulo dixit. Nam crustulum & crustulatum vel crustulata res eadem. Sic ocellari pro ocellis. Ocellati enim sunt lapilli qui oculorum similitudinem referunt: ut umbilici, qui umbilicorum. Sic magistrati pro magistris apud Livium: & in libro Agrimenforum, Magistrati pagorum, pro Magistris pagorum. Sic terminati pro terminis, in lege apud Frontinum de aquæ ductibus: Curatores aquarum qui nunc sunt, quique erant, circa fontes & fontium & murorum curam, vicos & spicas, terminatos, arbores, vites, vepres, &c. In eadem: si terminatus steterit. Et in legis Mamilie fragmentis: si-

mites decumanique ut fiant, terminatique statuatur. ita enim in veteribus. quod non mutatum oportuit. sic signatum pro signum in vita Antonini Pii: Signatum tribuni equitatis dedit. Nam sic ibi legit optimus Palatinus. Sic matulata & matula. Glossæ veteres: matulata, *δορυκαυα*. & matellata pro matella. Eadem: matellata, *σαρπτορ*. plura nos alibi congestimus ad eam rem spectantia. non dubium igitur quin crustulata heic sit positum pro crustula vel crustulo.

CASAUBONIUS.

1 Pulchritudinis regię.] In Pertinace, *statura imperatoria*. Cornelius Nepos in Iphicrate, *Imperatoria forma*. Trebellius de Celso, *ea corporis magnitudine, ut dignus videretur imperio*. & similia multa apud varios auctores.

2 Eloquentia celsioris.] Regius, & Politiani, *eloquentia sonora*: quod ad commendationem actionis valeat, non eloquentia.

3 Equidem non infames, sed aliquatenus diffuentes.] En voluptatum patrum. quas hic vocat non infames voluptates, eæ sunt quas mox, non ad perniciem publicam prontas. Capitolinus in Gordiano: *Lascivia juvenis, non tamen luxuriosa, neque infamis, prædicata est*.

5 Seu potiùs pentaph.] Regius & Politiani, *s. p. ut alii scribunt, p.*

6 Pernam crustulatam.] Ibidem codd. *pernam, crustulata, & aprugnam*. Sed fuerint per hanc scripturam species.

¹ De quo genere cibi aliter refert Marius Maximus, non pentapharmacum, sed tetrapharmacum appellans ut & nos ipsi in ejus vita prosequuti sumus. Fertur etiam aliud genus voluptatis quod Verus invenerat.

² Nam lectum eminentibus quatuor anacliteriis fecerat.

cies sex : quod pentapharmacum non capit appellatio.

SALMASIUS.

7 *Et aprugnam.*] *Aprunam* Palatinus. Excerpta Spartiani; *prunam*, manifesto pro *aprunam*. *Aprunam* autem frequentius scriptum in libris quam *aprunam* reperias. in vita *Getæ* : velut in quo erat, *anser*, *apruna*, *anas*. in tetrapharmacum autem *Hadriani* pernam posuerat. cujus loco nominavit heic *aprunam*. Nam *pernam* debere abesse, certo certius probavimus.

CASAUBONUS.

1 *De quo genere cibi.*] Tota hæc periodus usque ad vocem *Fertur* ab iisdem libris abest : ubi eorum loco sunt ista solum : *prout alibi in vita Hadriani descripsimus*. Sed eo loco nihil Spartianus de pentapharmacum. Apparet criticos superiorum seculorum multum sibi licere voluisse in describendis hisce libris. Quod ex vita *Marci* potissimum cognoscemus.

2 *Nam lectum eminentibus quatuor anacliteriis fecerat.*] *Lectorum* quatuor sunt *ἐνύλατοι* : ad caput unum, alterum ad pedes : ad spondas interiore & exteriori duo. Illud cui incumbit caput, *ἑταίρι ἀνακλιτήριον*, vel *ἀνάκλιτρον* nominant; *Romani* fulcrum, vel interdum pluteum. *xx*. *Geneseos* interpretes, *κεφαλῶν κλίνης*. Erat apud veteres lectorum genus qui duo anacliteria habebant: quos ipsi *ἀμφικεφάλους*, quasi utrinque capitatos dixerunt. *Auctores Etymologici*, *Ἀμφικεφαλῶν κλίνης εἶδος*, *ὡς τὸ ἐκ τῆς ἀνακλιτικῆς ἐξῆν καὶ ὡς κεφαλῶν*.

Appellat *ἀνάκλιτρον* quod alii *ἑταίρι* & Spartianus *anacliterium*, vel *anacliterium*. in capite *xx*. *Cantici* *cantorum*, *ἀνάκλιτρον* vertitur *reclinatorium* : *Ambrosius* libro tertio de virginibus, *adclinatorium*. *Hesychius* *Ἀμφικεφαλῶν κλίνης ἐκ τῆς ἀνακλιτικῆς ἡ γὰρ ἀνακλιτικῆς*. *Plura* nos de his lectis alibi. At cum *Veri* lectum de quo hic *Spartianus*, enormis fuisse magnitudinis necesse est. Nam in *amphicephalis* longitudo solum desiderabatur ultra communem porrem : in isto, & latitudo par necessaria : in quo quidem adversis vestigiis jacerent qui omni ex parte invicem oppositi cubabant. *Reticulum* *nimum* quo *Spartianus* ait fuisse undique inclusum hunc lectum, conopeum est. *reticulato* opere confectum. nam ejusmodi erant conopea etiam apud *Agyptios* : unde in alias gentes illorum usus manavit. ideo *Herodotus* *ἀμφικεφαλῶν* vocat. Quod addit eum lectum foliis *rosæ* fuisse repletum, novum non est *Veri* inventum; sed *pervetus* *lascivientium* *τρυφή* *luxus*. *Amabant* enim *deliciores* cubare in floribus : *puta*, *rosæ*, *lilio*, *croco*, *violis*, *hyacinthis* & *narcissis*. *Lampridius* in *Alagabalo*, *Συνακλιτικῆς tricliniæ de rosæ*, & *lectos*. *Trebellianus* in *Gallieno*, *veris tempore cubacula de roseis fecit*. *Claudianus* de *lecto* *geniali*.

Rosæ *et* *quæ* *cubilia* *surgunt* *Floribus*. *Plura* *alibi* *de* *his*. *Tales* *sunt* *quæ* *Νυμφῶν* *δῶνα* *dicebantur*.

SALMASIUS.

2 *Nam lectum eminentibus quatuor anacliteriis.*] *Ἀνακλιτήριον* magis *ἑταίρι* *dicunt*, & *κλιτικῆς*, & *ἀνακλι-*

rat, minuto reticulo undique inclusum, cumque foliis rosæ¹ quibus demptum esset album, replebat, jacensque cum concubinis, velamine de liliis facto se tegebatur, unctus odoribus Persicis. Jam illa frequentantur à nonnullis,² quod &³ accubationes ac mensas de rosis ac liliis fecerit, & quidem purgatis: quæ etsi non decora,⁴ non tamen ad perniciem publicam prompta sunt.⁵ Atque idem⁶ Ovidii libros amorum in lecto

fem-

ubi vides pluteum partem tori interioriorem dici, ut priorem, spondam. hinc Dolabella Cæsarem, *pellucem regina, spondam interioriorem regie lecticæ* vocabat. in lectis tricliniariis non minus quam in cubicularibus spondæ ac plutei dicebantur, sed contratio modo. nam sponda, pars interior lecti tricliniariis appellabatur, & que mensæ admovebatur: exterior vero pluteus. ideo puellæ & pueri qui in deliciis interiores accumbere dicebantur, cum in gremio amatorum suorum jacerent, nec pluteum tangerent. Scipio Africanus de Sulpicio Gallo: *qui in convivii adolescentulus cum amatore, cum chiridota tunica interior accubuerit.*

ingens

Cœna: sed & jacuit gremio noxa nupta mariti.

² Quod & accubationes ac mensas de rosis ac liliis fecerit.] *Accubationes*, in membranaceo Palatino & veteri editione. nec aliter in suis reperit summus vir, & nunquam sine laude dicendus Isaacius Casaubonus. ipse autem legit *accubita*. nos *accubitationes* retinemus. *accubitationes* enim pro *accubitis* dixit: qua voce etiam usus est infra: *ut accubitationum numerus cresceret & convivium*. ubi vulgo *perperam accubantium*, editum est. sed quod heic dicitur, *accubationes ac mensas de rosis & liliis fecisse Ælium Verum*, de *accubitis* quidem vel *accubationibus* potest esse verum. at quomodo mensæ de rosis & liliis factæ? *Cubicula de rosis facere* dixit

Trebellius in Gallieno: *Veris tempore cubicula de rosis fecit*. Patiar etiam dici de tricliniis & lectis quæ rosæ sternebantur & floribus. at de mensis non item. parva igitur mutatione legendum: *accubitationes ad mensas de rosis & liliis fecit*. quod potest esse verum. sed longe verius, nihil esse mutandum. sic enim mensas & triclinia de rosis facere dixit, ut Trebellius *cubicula de rosis facere*, pro, *cubicula rosas sternere*. mensas igitur de rosis facere nihil aliud est quam rosas in mensam spargere, & mensam rosas sternere & operire ita ut tota de rosis facta videatur. Ovidius:

Tempora subtilibus cinguntur tota conviviis,

Et later injecta splendida mensa rosas.

CASAUBONUS.

¹ Quibus demptum esset album.] Nam ea pars rosæ minus tenera & delicata. Sic mox *accubationes & mensas* fiunt de rosis & liliis, sed prius purgatis.

³ *Accubationes ac mensas*.] Scripta lectio, *accubitationes*. Fortasse, *accubita sibi ac m.* de ea voce ad Meliogabulum.

GRUTERUS.

³ *Accubationes*.] Sic quoque Palanoster, non *accubationes*.

⁴ Non tamen ad perniciem publicam prompta sunt.] Examinamus hunc locum ad illa Taciti: *Quin & incestuos ac, si sperneretur, ne in malum publicum erumperet, metuebatur*. lib. xxi. Annal. cap. 5.

⁵ Atque idem Ovidii libros amorum in lecto

lecta

semper habuisse, idem Martialem epigrammaticum poetam, Virgilium suum dixisse. Jam illa leviora quòd cur-

lecto semper habuisse, idem Martialem.] Locus male acceptus: neque tamen juvat Palatinus, quàm quod prodatur falsitatem lectionis vulgatæ. habet enim, *Atque idem Ovidii ab aliis relata, idem Apicii libros amorum in lectis semper habuisse. idem Martialem.*

SALMASIUS.

5 *Atque idem Ovidii libros amorum.]* Non sana hæc esse, nec integra clamant libri. lectio igitur quæ in omnibus veteribus libris obtinet, hæc est: atque idem Ovidii ab aliis relata. idem Apicii libros amorum, in lecto semper habuisse: quæ nullo majori opere, quam levi transpositione videntur posse sanari. sic igitur lege: atque idem Apicii relata, idem Ovidii libros amorum in lecto semper habuisse. illud vero ab aliis, ut ex glossa natum expungimus. qui enim relata quid esset ignorabat, ab aliis de suo addidit. Relata autem Apicii, sunt scripta Apicii. quem auctorem præcipendarum canarum indigetat vetus interpret Juvenalis. nam *referre* pro scribere istis auctoribus protritum. sic infra: *referrebat Encolpius*, pro scribebat. & alibi *sapius. referre* per se, & *referre in litteras. sic digerere, & digerere in litteras.* Tertullianus: *Ægyptii narrant, & Alexander digerit & mater legit.* in libro de pallio, unde *digesta* pro scriptis idem usurpavit: ut *digesta Lucæ: digesta apostolorum.* ita relata hoc loco sunt scripta. Quod pluribus confirmabimus ad Tertulliani *Pallium.*

CASAUBONUS.

6 *Ovidii libros Amorum in lecto semper habuisse.]* Antiqui cum in lectis plurimum studerent, ut docuimus ad Tranquilli secundum librum, pulvino soliti subicere auctores quibus maximè delectarentur: quod Platonem fecisse in Sophrone mimogra-

pho, scribunt veteres. Ptolemæus Hephæstionis filius: *Τελειωθησαν τὸ Δημητρίου ἔργον, τὸ βιβλίον Τίτιδος πρὸς τῆ κεφαλῇ αὐτῆς ἀρῆθη.* habes ibidem plura similium exemplorum. Porro hic locus, si quis alius in his libris, mendosissimus est, & verbis quoque plusculis mutilatus: spurcissimè denique in membranis etiam regiis acceptus, ibi enim periodus integra sic concipitur: *Atque ad verbum memoriterasse fertur idem croballus relatum. Idem apitii videtur libros Amorum in lecto s. h. Eandem lectionem Politianus quoque & Puteanus ex suis codicibus adnotaverant. Princeps editio sic exhibet: Atque idem Ovidii ab aliis relata, idem Apitii libros Am. Mera monstra, ut vides. at Hercules ubi? O exorere Scytalofagittipelliger aliquis. Tentemus interea si quid hic possumus. In arduis & voluntas laudi tribuitur. Putamus isti loco accidisse quod passim aliis: ut ei corrumpendo fuerit initium idem duarum periodorum: quarum alteram cum jam olim librarius omisisset, fuere postea qui eandem reponerent, sed non suo loco. Inde torius loci perturbatio & integra pernitias: error enim postea errore cumulatus est. nam pro illis, *memor iterasse*, quin sit legendum *memoria tenuisse, vel memoriter*, ne dubitandum quidem censemus. Illud quoque non dubitamus, periodorum hic consularum utramque cœpisse ab eadem voce atque. Ita ergo disjuncta membra colligimus, & in unum veluti corpus concinnamus. *Atque idem Apitium, & Ovidii libros Amorum in lecto semper habuisse, atque ad verbum memoria (vel memoriter) tenuisse fertur, idem M. Aliter constituere scripturam conclamatam non possumus. Apitii nomen etiam Augustanus codex retinet, & quantum est mss. Sunt autem omnia in hæc lectione planissi-**

¹ cursoribus suis exemplo Cupidinum alas frequenter apposuit, eosque ventorum nominibus sæpe vocitavit, Boream alium, alium Notum, & item Aquilonem aut Circium, cæterisque nominibus appellans, & indefessè atque inhumaniter faciens cursitare. Idem uxori conquerenti de extraneis voluptatibus, dixisse fertur, *Patere me per alias exercere cupiditates meas*: ² *uxor enim dignitatis nomen est, non voluptatis.* ³ Ejus filius est Anto-

ma. Verùm age exerceat se hoc loco acutiorum industria.

¹ *Cursoribus suis exemplo Cupidinum alas fr. apposuit.*] Non legimus anee Verum apposuisse quenuquam aut suis aut publicis cursoribus alas: erat tamen militum *πτεροφόρων*, id est pinnigerorum, sive pinniraporum ordo, quibus imperatores & praefides provinciarum pro tabellariis cursoribusque utebantur. Vide quæ de illis scripsimus ad secundum Tranquilli. alludit eleganter magnus rhetor Aristides panegyrico in Romam: ubi postquam dixit, Romanum imperatorem universum orbem literis suis regere sedentem, addit, *αἱ δὲ ἐπιστολῆς μὲν ἔχον φθάνουσι γραφεύσιν, καὶ πτεροφόροι δὲ ἔχον πτεροφόροι.* *Cursoribus vero imperatorum peculiari habitu fuere, Vopiscus in Aureliano, Cursoribus eo habitu quo ipse habebat, senatoribus concessit.* Et erant isti imperatorum cursores, non servi sed ingenui: quod tamen mutasse Alexandrum narrat Lampridius, quo notabilior Veri inclementia, qui cursores suos homines ingenuos, *indefesse atque inhumaniter faciebat cursitare.*

² *Uxor enim dignitatis nomen est, non voluptatis.*] Tria sunt conjunctionis hujus nomina apud juris auctores & alios: uxor, pellex, amica. horum unicum est nomen dignitatis, uxor. *αὐτῆς ἢ ἀμίκου* & *ἢ ἡλικίου*. Reliqua sunt nomina voluptatis: sed cum aliquo tamen discrimine: nam honestior est pellex, ut quæ accedat pro-

pius ad uxoris naturam. est enim *παλλακή* ὁ ὄνομα Ἑβραίων, quasi legitimæ conjugis dimidium, & ut dicunt ipsi, *ἡ δὲ ἡλικίου*. Ballamon Conciliorum interpres, *παλλακή δὲ ἐστὶν ἡ νομιμὸς τῆς συζύγου χωρὶς γάμου. ἢ δὲ ἡ πῶν ἡμιωτέος. φίλη λέγεται.* Voces concubina & *παλλακή* modo pro amica, modò pro pellice usurpari, observamus apud auctores juris tam civilis quàm canonici.

³ *Ejus filius est Antoninus Verus qui adoptatus est à Marco. Verus certè cum Marco æq. gessit imp.*] Multa in his verbis imperitorum hominum flagitia. Antoninus primam perperam scriptum pro Amicus. Nam ante adoptionem, dicit hic Antoninus non potuit. Vitiosissimè in regio & Politiani, *Antoninus Antoninus v.* sed hoc vitium veram lectionem prodit, quam diximus: cetera etiam gravius affecta: nam iidem codd. & Puteani quoque sic habent: *qui adoptatus est à Marco, vel certè cum Marco: & cum eodem æquale gessit imperium.* Sic & prima editio: nisi quòd pro *vel* editum est *Verus*. Est autem planè insignis restitutio, & necessaria. discimus hinc varietate traditam esse à veteribus adoptionem Veri qui postea imperavit: quosdam unà cum Marco à Pio adoptatum scripsisse: ut facti inter se fratres, ambo Pii essent filii, Hadriani nepotes. atque hoc multis locis scriptum ita à Spartiano. Dio etiam disertè: Commodi Veri filium, ait, *Pius εἰσαποίησεν αὐτῷ καὶ ἐν αὐτῷ*

Antoninus Verus, ¹ qui adoptatus est à Marco. ² Verus certè cum Marco æquale gessit imperium. Nam ipsi sunt qui primi *duo Augusti* appellati sunt: & quorum fastis consularibus sic nomina præscribuntur, ³ ut dicantur ⁴ non tantum duo Antonini, sed duo Augusti:

τὸν Μάρκον Ἀντωνίνον. Sæpe etiam isti scriptores Verum Marci fratrem, Hadriani nepotem nominant. Non desuere tamen, ut hic Spartianus observat, qui Verum non cum Marco, sed à Marco, dicerent adoptatum: Capitulinus in Marco, *Amit. e Marci virum Antoninum Pium, Hadrianus ea lege in adoptionem legit, ut sibi Marcum Pium adoptaret: ita tamen ut & Marcus sibi Lucium Commodum adoptaret.* Fuerit ergo Verus istorum sententiâ Marci non frater, sed filius, Pii nepos, Hadriani pronepos.

SALMASIUS.

³ *Ejus filius est Antoninus Verus.* Nescio quid in mente fuerit eruditissimo viro cum putaret heic legendum: *Annius Verus, pro Antoninus.* nec enim, inquit, Antoninus dictus est ante adoptionem. quasi hoc agatur. immo Anninus nunquam dictus est Verus, sed Antoninus cognominatus. locus ex Hadriani vita illi videtur imposuisse: ibi enim sic vulgo legitur: *Hadrianus ingrante tristissima valetudine adoptavit Arrium Antoninum, qui postea Pius dictus est: sed ea demum lege, ut ille sibi duos adoptaret, Annium Verum & Marcum Antoninum.* quod omnino mendosum. nam ibi quoque legendum: *Antoninum Verum & Marcum Antoninum.* nec enim mihi potest opponi, Verum non fuisse dictum Antoninum priusquam adoptaretur ab Antonino Pio. quid enim de Marco, qui simul adoptatus est, quem heic Antoninum vocat? an ille ante adoptionem Antoninus vocabatur? Lucius igitur Verus de quo heic sermo, nunquam Anninus est dictus. sed ipse Antoninus Marcus sic dicebatur,

post excessum vero patris, Annius Verissimus vocatus est ab Hadriano. at Lucius Verus his nominibus appellabatur, *L. Ceionius Ælius Commodus Verus Antoninus.* quem Antoninum Verum heic appellat Spartianus pro Vero Antonino. ut Antoninus Marcus sapius dicitur infra: nec aliter in ipsius vitæ titulo quam hoc ordine habent scriptum ejus nomen veteres libri: nempe, *Antoninus Marcus.*

¹ *Qui adoptatus est à Marco. Verus certe cum Marco.* Optime restituit hunc locum eruditissimus Casaubonus ex libris quibus & nostri consentiunt, hoc modo: *Ejus est filius Antoninus Verus qui adoptatus est à Marco, vel certe cum Marco, & cum eodem æquale gessit imperium.* in omnium tamen facile optimo Palatino sic habetur scriptum: *qui adoptatus est à Marco Verum & cum eodem, &c. si Verum & cum eodem æquale gessit imperium.* ut opinionem unam tantum tangat adoptati à Marco Lucii Veri.

GRUTERUS.

² *Vel certe cum Marco, & cum eodem æquale.* Sic ferè etiam Pal. nisi quod habeat primore voce *verus.*

SALMASIUS.

³ *Ut dicantur non tantum duo Antonini.* Vox tantum abest veteribus libris. quam nos & abesse jubemus, ut legatur: *ut dicantur non duo Antonini, sed duo Augusti.* Et hoc voluit Spartianus; Verum & Marcum primos una æquale imperium gessisse, & simul Augustos appellatos: adeo ut eorum nomina fastis sic præscriberentur,

gusti : tantumque hujus rei & novitas & dignitas va-
luit, 'ut fasti consulares nonnulli ab his sumerent or-
6 dinem consulum. Pro ejus adoptione infinitam pe-
cuniam populo & militibus Adrianus dedit. Sed quum
eum videret homo paulo argutior miserrimæ valetu-
dinis, ita³ ut scutum solidius jactare non posset, dixif-
se fer-

rentur, duo Augusti, non duo Antonini:
& per duos Augustos nemo non in-
telligi sciret Verum Antoninum &
Marcum Antoninum, etiam si An-
toninorum nomen adpositum non
esset, cum de aliis Augustis non pos-
set accipi quam de his duobus, qui
primi duo Augusti appellati sunt.
cujus rei novitatem tantum valuisse
scribit Spartianus, ut ordo consu-
lum in quibusdam fastis sumeretur à
duobus Augustis.

GRUTERUS.

4 Non duo Antonini.] Ita difertè Pa-
latin. sine illo tantum, quod interli-
neare ibi solum à manu recenti.

CASAVBONUS.

1 Ut fasti consulares nonnulli ab his su-
merent ordinem consulum.] Hoc vult :
fuisse qui in digerendis consularibus
fastis, basim supputationis suæ pone-
rent consulatum Marci & Lucii Ve-
ri, duorum Augustorum ab eo capite
annos posteriores numerabant : ut
dicerent, hoc illudve accidisse anno
post consularum duorum Augusto-
rum tali. Similiter priorum quoque
temporum res ad hanc nobilissimam
epocham referebant. Exempli causa:
Trajanum obiisse anno ante duos
Augustos tertio & quadagesimo.
Offendes in Codice Theodosiano &
antiquis inscriptionibus, tempus in-
terdum designari non appellationi-
bus *cos.* anni currentis, sed hoc
modo : post consulatum Honorii VIII.
& Theod. V. AA. Verum hoc aliud est.
2 Infinitam pecuniam populo & mil.]

Quatuor millies HS. Quoties jam
dictum ?

3 Ut scutum solidius jactare non posset.]
Solidius, pro gravius : nam quæ sunt
vasa nec *corrosum*, eadem graviora
sunt. Olim etiam principes, scutum
quarientes variis moribus exerce-
bantur in campo, ut de Juliano ait
Marcellinus, libro XXI. scutum jactare,
ut *elypeum vibrare*, apud eundem Mar-
cell. libro XXIV.

SALMASIUS.

3 Ut scutum solidius jactare non pos-
set.] Solidius non cum scuto jungen-
dum, sed cum jactare. non enim no-
men est, sed adverbium. Verus adeo
imbecillarum vitium & miseræ va-
letudinis, ut scutum in exercitio ar-
morum solide jactare non posset.
non igitur opponit scutum solidum,
scutis levioribus quibus exerceban-
tur ad palm. immo scuta illa exer-
citoria lusoriaque, etsi de levi mate-
ria, graviora tamen haud paulo erant
scutis vulgaribus. Vegetius : scuta de
*vimine in modum craterum corrotundata te-
nebant, ita ut duplum pondus haberet,
quam scutum publicum habere consuevit.*
quater autem & jactare scutum non
principum solum exercitium, sed
militum omnium qui in armatura
exercitio hoc primum discabant
quomodo tractandum & jactandum
esset scutum. Græci *σείον ἀσπίδα*, &
ἀσπίδα βάλλειν. & *δύειν ἀσπίδα* Æ-
schylo in Tragedia *ἐπὶ τῷ Ὀνήσοι*.
Hæc enim scuti jactatio proprie per-
tinebat ad armorum certamen, de
quo nos supra.

I Ter

se fertur, ¹ *Ter millies perdidimus quod exercitui populoque dependimus : siquidem satis ² in caducum parietem incurvimus : ³ & qui non ipsam remp. sed nos ipsos sustentare vix possit.* Et hæc quidem Adrianus ⁴ cum præfecto suo loquutus est. Quæ quum prodidisset præfectus, ⁵ ac per hoc Ælius Cæsar indies magis magisque, ⁶ sollicitudine, ⁷ utpote desperati hominis, aggravaretur, præ-

CAS AUBONUS.

¹ *Ter millies perdidimus q.*] Scribe, quater millies, ut in Hadriani vita, nam sequitur, quod exercitui populoque dependimus. At paullo antè, collatumque militibus us. *ter millies.* rectè : nam ibi de impensa in solos milites facta loquitur.

³ *Et qui non ipsam Remp.*] Scribe ut in regio : *& qui non Remp. sed nos ipsos sustentare vix possit : non,* pro nedum.

⁴ *Cum præfecto suo locutus est.*] Quisnam iste est Hadriani præfectus? multi enim erant præfecti : ut pratorii duo, Urbis unus, ærarii duo, castrorum item unus, alii. Fortasse scribendum, cum præfecto Severo locutus est. Ut intelligatur hic Catilius Severus præfectus Vrbi cui Hadrianus paullo ante obitum suum successorem dedit, sicut dictum est in ejus vita. Quanquam ibi Spartianus causam cur Severus dignitate fuerit privatus, non penitus eandem affert. Verùm ita sæpe hi scriptores solent res eadem locis diversis diversè narrare : non semper enim eosdem sequebantur auctores : sed modò Marium Maximum, modò cum libitum esset, alium.

⁶ *Sollicitudine utpote desperati hominis aggravaretur.*] Fortasse, desperati honoris : nam hoc ait : eo magis Veri sollicitudinem auxisse, quo magis spes minuebar obtinendi honoris, cujus spem certam antè habuerat. Si cui placet nihil mutare, erit sollicitudo desperati hominis, pro qualis solet esse sollicitudo hominum, quos

omnis undique spes destituit. vel erit absolute dictum, utpote desperati hominis, pro *ἀπὸ τῆς ἀπελπίου ἐν ἀνδραπ.*

SALMASIUS.

¹ *Ter millies perdidimus.*] Hanc lectionem confirmat supra : datum etiam populo congiarium causa ejus adoptionis, collatumque militibus ter millies. Nam & congiarium populo datum, & quod collatum est militibus, ter millies sestertiorum fecisse eo loci significat, ut ibi docuimus, quod etiam hoc loco confirmatur. at in Hadriano quater millies dixerat.

² *In caducum parietem incurvimus.*] Palatinus & vetus editio: *incumbimus.* In Adriano tamen, *inclinavimus* pro eodem dixit, non *inclinamus.*

⁷ *Utpote desperati hominis.*] Hoc est, ipse Ælii desperati : nec aliter hæc possunt exponi. Hadrianus coram præfecto suo iudicium quod habuit de Ælio Cæsare liberius aperuit, caducum parietem illum appellans. qua re prodita per præfectum Ælio Cæsari, in dies magis & magis afflictabatur sollicitudine, qua afflicti par est hominem qui salutem suam desperari ab omnibus intelligit. & hic est hujus loci sensus.

GRUTERUS.

⁵ *Ac per hoc Ælius Cæsar indies magis magisque sollicitudine, utpote desperati hominis, aggravaretur.*] Mirè homini nocere, opinionem cujusque rei ; ostendimus ad illa de Germanico apud Tacitum : *Sævam vim morbi auerbat persuasio veneni à Pifone accepti.* lib. 11. Annal.

3 Neque

præfecto suo Adrianus qui rem prodiderat, successorem dedit, ¹ volens videri quod verba tristitia temperasset: sed nihil profuit. Nam, ut diximus, ² *Lucius Ceionius Commodus Verus Ælius Cæsar* (nam his omnibus nominibus appellatus est) periit: sepultusque est imperatorio funere: ³ neque quicquam de regia, ⁴ nisi mortem, habuit dignitate. ⁵ Doluit ergo illius mortem

³ Neque quicquam de regia nisi mortis habuit dignitatem.] Ita uterque Palatinus, quomodo item erat in codice regio. ante impressi; nisi mortem, habuit dignitate.

SALMASIUS.

¹ Volens videri quod verba tristitia temperasset.] An quod verbis tam tristibus non usus esset, quam retulisset ille præfectus, sed mitioribus lenioribusque? an verba quæ habuit tristitia de Ælio Cæsare per hoc mitigasse ac temperasse videri voluit, dum præfectum suum qui illa prodidit, dignitate privavit? & hoc potius.

² *Lucius Ceionius Commodus Ælius Verus Cæsar.*] His, inquit Spartianus, omnibus nominibus appellatus est, at ejus filius qui adoptatus est à Marco, vel ut alii volunt cum Marco, Lucius Ceionius Ælius Commodus Verus Antoninus, non autem Annius, ut supra ostendimus.

³ Neque quicquam de regia nisi mortem habuit dignitate.] Reponenda est Palatini Codicis scriptura: neque quicquam de regia nisi mortis habuit dignitatem. Mortis dignitatem vocat imperatorium funus quo elatus est. & hoc tantum de Regia habuit, ut qui rex, hoc est imperator non fuit, Regium & imperatorium funus meruerit.

⁵ Doluit illius mortem ut bonus pater, non ut bonus princeps.] Immo contra videtur doluisse mortem illius Hadrianus, non ut bonus pater, sed ut bonus princeps. cui sententiæ fayent quæ sequuntur. Nam quum amici solliciti quærerent quis adoptari pos-

set, Adrianus dixisse fertur his, etiam vivente adhuc Vero decreveram. Nonne hoc boni principis potius quam boni patris dictum, cujus hoc fuit iudicium de Ælio Vero filio, ut in animo habuerit à rep. submovere nisi perisset, quod inutilem eum imperio judicaret, & in ejus locum digniorem aliquem utilio remque subrogare? sic igitur ejus mortem doluit, ut diceret, etiam vivente Vero se decrevisse alium adoptare. at quod hec dicitur, non ut bono principe dignum fuit, Hadrianum doluisse Ælii Cæsaris mortem, quænam potest adferri ratio quare non bonus princeps fuerit Hadrianus dolens Ælii mortem? quod si bonus, ajunt, princeps fuisset, non debuit optare eum sibi succedere quem inutilem resp. judicaret. at ubi hoc optavit Hadrianus? immo contra, etiam vivente Ælio cogitavit de adoptando alio, & fecisset, nisi ille prius mortuus fuisset. Si res igitur sit mei iudicii, non dubitem verba hæc sic transponere: doluit illius mortem ut bonus princeps, non ut bonus pater.

CASAUBONUS.

⁴ Nisi mortem.] Planius dixisset, nisi in morte. Nam durum est quod mortem dixit, cum funus imperatorium intelligeret. Sanè in prima editione scriptum est in morte: etiam male ibi habet hæc periphrasis. Scripta lectio, nec q. de regia, nisi mortis habuit dignitatem. ἔδεν ἀπὸ λωσσε τὸ αὐτὸς εἶ μὴ τὰς ἀδελφ. ἢ ἰσὺν αὐτὸν ἡμῶν.

⁵ Doluit ergo illius mortem.] Vel morte, ita scribe.

tem ¹ ut bonus pater, ² non ut bonus princeps. Nam quum amici solliciti quærerent qui adoptari posset, ³ Adrianus dixisse fertur his, ⁴ *Etiam vivente adhuc Vero decreveram*: ex quo ostendit aut iudicium suum aut scientiam futurorum. Post hunc denique Adrianus diu anceps quid faceret, Antoninum adoptavit, Pium cognomine appellatum: cui conditionem addidit, ⁵ ut ipse sibi Marcum & Verum Antoninus adoptaret, ⁶ filiamque suam Vero non Marco daret. Nec diutius dixit, gravatus languore ac diverso genere morborum, sæpe dicens; ⁷ *Sanum principem mori debere, non debilem.* ⁸ Statuas sanè Ælio Vero ⁹ per totum orbem colossæas 7
poni

¹ *Ut bonus pater.*] Hoc est, vehementer: quod eò maximè probatur, quia imperatorio extulit funere.

² *Non ut bonus princeps.*] Cùm bonus princeps optare non debuerit, eum habere successorem in imperio qui futurus esset Reip. inutilis.

⁴ *Etiam vivente adhuc Vero decreveram.*] Nempe adoptare alium: nam quem adoptaret nondum decreverat. Falsum alioqui foret quod statim subijcit, *Post hunc Hadrianus diu anceps quid faceret, Antoninum adoptavit.*

⁵ *Ut ipse sibi Marcum & Verum Antoninos adoptaret.*] Reg. & alii, *Marcum & Verum Annium Antoninos* ad. potest etiam scribi *Antonius*: hoc est Marcus, ex iis quæ ante diximus. sed nolim quicquam mutare.

⁶ *Filiamque suam Vero non Marco daret.*] Nam Marco affinitas Commodi destinata est, ut scribitur alibi. Cæterum hæc conditio impleta non est: nam Faustina Pii Marco nupsit. Vide in Marco & Vero.

⁷ *Sanum principem mori debere, non debilem.*] Emulatur Hadrianus Vespasiani notum dictum: *Imperatorem stantem mori debere.*

⁸ *Statuas sanè Ælio Vero per totum orbem colossæas poni iussit.*] Id eò factum, ut omnibus persuaderetur, Hadrianum pro herede & imperii

successore Ælium Verum habuisse. Statuæ colossææ deorum aut imperatorum erant. Lampridius in Alexandro: *Statuas colossæas vel pedestres nudas, vel equestres dedit imperatoribus in foro divi Nervæ locavit.* Quæ aliis ponebantur, quàm libet magnis & honoratis viris, erant cuiusque statuæ pares. Græci ἰσομεσπῆτες vocant: apud quos multa harum mentio.

SALMASIUS.

³ *Hadrianus dixisse fertur his.*] Palatinus is. legendum, id. & sic distinguendum: *Hadrianus dixisse fertur, Id etiam vivente adhuc Vero decreveram.*

⁵ *Ut ipse sibi Marcum & Verum Antoninos.*] Lege ex Palatino: cui conditionem addidit, ut ipse sibi Marcum & Verum Antoninus adoptaret. hoc est, ut ipse Antoninus sibi Marcum & Verum adoptaret.

⁹ *Per totum orbem colossæas.*] Colossææ statuæ κολοσσιαῖαι Græcis: ut ἀνδριαῖς κολοσσιαῖαι. Sed colossæa heic libri. Colossæa igitur statuæ pro colossææ. in Alexandro Severo: *statuas colossæas in urbe multas locavit artificibus undique conquisitis. item alibi: Statuas colossæas vel pedestres nudas vel equestres dedit imperatoribus in foro Divi Nervæ locavit. quibus omnibus locis colossæas*
Q sem-

poni iussit, templa etiam in nonnullis urbibus fieri. Denique illius merito, filium ejus Verum, nepotem utpote suum, qui pereunte Ælio in familia ipsius Adriani remanserat, adoptandum Antonino Pio cum Marco, ut jam diximus, dedit: sæpe dicens, ² *Habeat respub. quodcumque de Vero*: quod quidem contrarium his quæ de adoptionis pœnitentia per autores plurimos intimata sunt, quum Verus posterior ³ nihil dignum præter clementiam in moribus habuerit, quod imperatoriæ familiæ lumen afferret. Hæc sunt ⁴ quæ de Vero Cæsare mandanda literis fuerunt: ⁵ de quo idcir-

semper reponunt eruditi viri pro *colossas*, contra librorum fidem. *Colossum* pro *colossium*: ut *Electrum* apud Lampridium; pro *electreum*. *electri nummi*. sic *vasa aurichalca*, pro ex aurichalco. sic vulgas aures in antiquo epigrammate pro vulgaribus ut ita dicam, vel vulgi auribus.

Musica contingens subtili flamina pulsu
Ingredditur vulgus auribus ut placeat.
sic ajunt in veteri libro reperiri. habeo vetustissimum in quo aperte scribitur; *vulgi auribus*. & rectum est. hiatus enim illos non refugiebant, ut ostendam alibi pluribus. sic *aurus* pro *aureus*. *Lucinas horas* Prudentio. Græci *γυναικῶν μέτρον, ἡδὲ λυ πέντων*, & similia.

CASAUBONUS.

1 *In familia ipsius Hadriani remanserat.*] Eadem verba leges apud Capitolinum: ut videantur ambo ex eodem aliquo auctore transcripsisse.

2 *Habeat Resp. quodcumque de Vero.*] Contrarium est apud Victorem alterum: cum enim Maximinus junior occideretur, non suo sed patris nomine ac merito, conclamarunt cuncti militari joco, *Ex pessimo genere nec catulum habendum.*

3 *Nihil dignum præter clementiam.*] Non video quid hic faciat vox *dignum*: nam ea sublata nihil senten-

tia decesserit: lux quinimo accesserit. Legi potest, *nihil admodum.*

SALMASIUS.

3 *Nihil dignum præter clementiam in moribus habuerit.*] Inutilem heic & supervacaneam vocem *dignum* censent, nihilque habere quod faciat. ego contra sentio. *dignum* autem hoc loco absolute ponitur pro *λαμπρόν* & *μαγνικόν*. ut dicat nihil habuisse dignum in moribus, quod lumen adferret imperatoriæ dignitati, nisi unam, si forte, clementiam. Digni sunt *μαγνικόν*, ut contra indigni, *ἐπὶ πνευδείστοι*, ut in epigrammate Aureoli:

Omnibus indignis & magis Aureolo.
in Græco est, *Πᾶσιν ἐπιρρήπαις*. non enim heic est capiendum ut intelligatur, *dignum* quod adferret lumen imperatoriæ domui, sed nihil dignum habuisse in moribus, quod possit lumen *adlucere imperatoriæ familiæ*.

4 *Quæ de Vero Cæsare mandata literis fuerunt.*] *Lege meo periculo*: *Hæc sunt quæ de Vero Cæsare mandanda literis fuerunt.* Hæc enim esse dicit quæ scribenda habuit de Ælio Cæsare: nec aliter Palatinus exhibet & v. ed. atque ita edi curavimus.

5 *De quo idcirco non tacui.*] *Non ta-*
cui

idcirco non tacui, quia mihi propositum fuit omnes qui post Cæsarem dictatorem, hoc est divum Julium, vel Cæsares vel Augusti, vel principes appellati sunt, quique in adoptionem venerunt, vel imperatorum filii, aut parentes Cæsarum nomine consecrati sunt, singulis libris exponere, meæ satisfaciens conscientiæ, etiam si multis nulla sit necessitas talia requirendi.

eni pro scripti vel dixi. ut non jubere pro vetare. Martianus Capella de Nuptiis Philologiæ lib. ix. Nam singuli quinque trophi retrachorda quina custodiunt, sicut superius quoque non tacui. hoc est dixi, vel scripsi. quod & alibi apud eundem reperitur.

CASAUBONUS.

5 *De quo idcirco non tacui, q.*] Perpetuum scriptorum horumce virium, ut idem repetant sæpius: nam hoc argumentum est superioris ad Diocletianum epistolæ.

1 *Etiamsi multis nulla sit necessitas talia requirendi.*] Ain' tu multis? ergo quibusdam. quare istis potius quam aliis? Dele vocem multis, auctoribus membranarum. *Requirendi in eisdem*

10 *requirendi.*

SALMASIUS.

1 *Etiamsi multis nulla sit necessitas talia*

requirendi.] Auctores habere se membranas scribit vir eruditissimus delendi vocem multis. at mihi meæ non sunt auctores, quæ de retinenda hac voce suadent, ipsæ retinent. Dicit autem multis non esse necessitatem talia requirendi, quia pauci sunt historiæ curiosi studiosique. si qui sunt autem, necesse est ut hæc ejusmodi requirant, quo curiositati suæ satisfaciant. Et recte Spartianus conscientiam se suæ satisfacere profiteretur, dum Cæsarum vel Augustorum vitas singulis libris exponit. etiam si multi sunt, quos non tangit hæc curiositas, quique sibi necesse non esse dicant curiosi hæc requirere. *Requirendi* etiam non *perquirendi*, heic habent nostri.

GRUTERUS.

2 *Multis nulla sit necessitas.*] Illud multis retinetur à Palatino.

Q 2

JULII